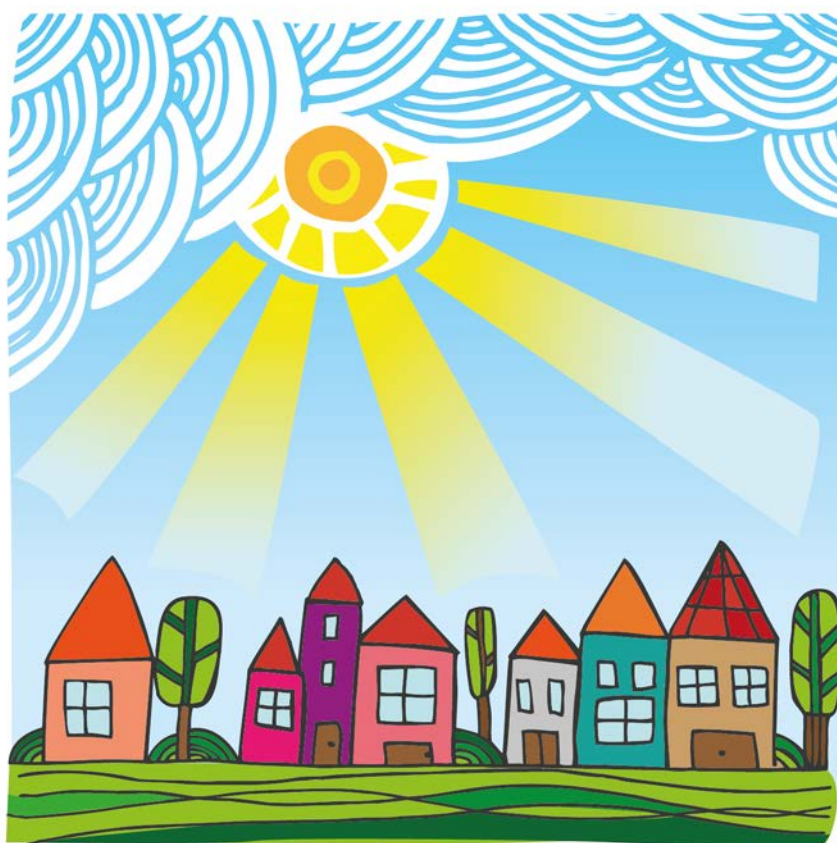

Boendemiljö och livskvalitet

Kommunfullmäktiges beredning för omsorg

Version för beslut i KF 2017-08-28

”I Ängelholms kommun, i såväl tätort som på landsbygd, ska alla ges förutsättning att bo bra hela livet i en stimulerande och trygg miljö, till rimliga kostnader. Boendet ska förstärka det friska hos både äldre och funktionsnedsatta.”

Innehåll

1 Inledning	3
2 Beredningens uppdrag	4
2.1 Uppdraget och avgränsningar	4
2.2 Syfte	4
3 Sammanfattning	5
3.1 Vision och slutsatser	5
4 Utmaningar	7
4.1 Allt fler äldre	7
4.2 Det blir allt färre platser på särskilt boende i Sverige	8
4.3 Den dominerande boendeformen bland äldre är villa	8
4.4 Ensamhet och tillgänglighetsproblem i det ordinära boendet	9
4.5 Att inte flytta från, utan till något	9
4.6 Hög efterfrågan på mellanboende	10
4.7 Personer med funktionshinder är ingen homogen grupp	11
4.8 Kunskapen om hur personer med funktionsnedsättning vill bo är liten	12
4.9 Tillgången till LSS-boenden är otillfredsställande	12
5 Analys och reflektion	13
5.1 Den sociala aspekten	13
5.2 Individanpassat och behovsstyrt	13
5.3 Brukarmedverkan	14
5.4 Ekonomi	14
5.5 Samverkan med sjukvården	15
5.6 Informera och uppmuntra till olika boendeformer	15
5.7 Använda boendet för att förstärka det friska	16
5.8 Utemiljö	17
6 Genomförande	19
6.1 Föredragningar	19
6.2 Konferenser	19
6.3 Medborgardialog	20
6.4 Studiebesök	20
7 Förkortningar och definitioner av använda begrepp	21
7.1 Begrepp som rör boende för äldre	21
7.2 Begrepp som rör boende för funktionsnedsatta	22
7.3 Övriga begrepp	23

1 Inledning

Vi lever inte för att bo. Vi bor för att leva. Det viktiga med hur vi bor är hur det låter oss leva, hur det påverkar raden av vardagar som lagrar sig till våra liv.

Rita Liljeström, Bo för att leva (SOU 2007:103)

Bostaden, det egna hemmet, är viktig för de flesta av oss. Äldre och personer med funktionsnedsättning tillbringar mer tid i sitt hem och sin närmiljö, än andra människor. Därför är äldres och funktionshindrades livskvalitet i hög grad kopplat till boendet och boendemiljön.

Ängelholms kommuns framtida möjligheter till en positiv utveckling och välfärd påverkas av förmågan att tillgodose behovet av bra bostäder och goda boendemiljöer för människor i olika skeden av livet, med varierade behov och önskemål.

I beredningens förra uppdrag om framtidens äldreomsorg togs en målsättning för livskvalitet fram, LEV STÄRKT – HELA LIVET. Den målsättningen har även fungerat som ett stöd i detta uppdrag. Samhället ska verka hälsofrämjande i många delar. En del av ett hälsofrämjande samhälle är t.ex. en tillgänglig boendemiljö, en viktig faktor för att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt även med olika funktionsnedsättningar.

Ambitionen i beredningens arbete har varit att få en allsidig kunskapsinhämtning och omvärldsbevakning. Vi har behandlat helheten och däri gjort en fördjupad analys i boendet. För att skapa de bästa förutsättningar för ett boende med livskvalitet för grupper med behov av omsorg krävs det insatser både på lokal och på nationell nivå.

Samtidigt som beredningen är klar med denna utredning offentliggörs socialdepartementets utredning och förslag till en nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen. Syftet med socialdepartementets arbete är att genom långsiktiga insatser inom strategiskt viktiga områden säkra utvecklingen av god kvalitet i den framtida äldreomsorgen. Områden och insatser som identifierats går helt i linje med beredningens slutrapporter gällande ”strategi för framtidens äldreomsorg” och ”en vision för boende med livskvalitet för grupper med behov av omsorg”.

Den nya politiska organisationen med tydligt strategiskt arbete i kommunfullmäktiges beredningar har möjliggjort för Ängelholms kommun att ligga i fas med utvecklingen på nationell nivå. Beredningarnas arbete gör skillnad!

2 Beredningens uppdrag

2.1 Uppdraget och avgränsningar

Beredningen för omsorg har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utarbeta en vision för hur kommunen ska kunna erbjuda boende med livskvalitet för grupper med behov av omsorg.

Uppdraget har avgränsats till målgruppen äldre och personer med olika typer av omsorgsbehov enligt LSS, undantaget personer som vårdas i sitt hem med personlig assistans och institutionella boendeformer riktade till ungdomar, asylsökanden och personer med missbruksproblem.

Beredningens presidium och kommunfullmäktiges presidium har efter samtal avgränsat uppdraget till att handla om livskvalitet kopplat till det fysiska boendet och inte vården/omsorgen i boendet.

2.2 Syfte

Syftet med uppdraget är att ge en beredskap och ett framtidsänk för planeringen av bostäder för grupper med behov av omsorg vilket är avgörande för att kunna erbjuda boende efter behov - i framtiden.

3 Sammanfattning

Beredningen har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utarbeta en vision för boende med livskvalitet för grupper med behov av omsorg.

Genom medborgardialoger, omvärldsbevakning, kunskapsinhämtning och politiska tankesmedjor har beredningen identifierat utmaningar som presenteras och analyseras i denna slutrapport. Beredningen har fokuserat på områden där utvecklingen kan ske på lokal nivå.

För gruppen äldre har beredningen fokuserat på insatser för att stimulera äldre personer till en tidigare flytt till ett mer anpassat boende, istället för en krisflytt när det nuvarande boendet inte längre fungerar. Det medför även en stimulans till en ökad flyttkedja som gynnar andra grupper i samhället och ett boende med livskvalitet för den äldre.

För personer med funktionsnedsättning anser beredningen att det är viktigt att boendet och boendeprocessen stimulerar till både utveckling och trygghet för individen. Idag kan vi se en stor brist på boende för den här gruppen vilket medför ett begränsat utbud och ett snävt val för den enskilde. Beredningen vill se ett ökat utbud så att olika boendialternativ kan ingå i en långsiktig utvecklingsplan för den enskilde som stödjer ett självständigt liv.

Tillgänglighet är avgörande både för att äldre och personer med funktionsnedsättning ska kunna leva ett självständigt liv och delta i samhället på lika villkor som andra i samhället. Tillgänglighet är centralt för att Ängelholms kommun ska kunna erbjuda boende med livskvalitet för dessa grupper.

3.1 Vision och slutsatser

I Ängelholms kommun, i såväl tätort som på landsbygd, ska alla ges förutsättning att bo bra hela livet i en stimulerande och trygg miljö, till rimliga kostnader. Boendet ska förstärka det friska hos både äldre och funktionsnedsatta.

Därför anser beredningen att Ängelholms kommun ska:

- a) ta ett bredare grepp om behovet av olika boendeformer för äldre, inte bara det biståndsprovade. Redovisa detta i särskild ordning, och på alla nivåer, i såväl Kraftsamling 2.0 som i bostadsförsörjningsplaneringen.
- b) arbeta aktivt för att fler mellanboenden för äldre och LSS-boenden byggs, samt stimulera till en variation i utbudet.
Ett exempel är att underlätta för medborgarinitiativ såsom kollektivboende.
- c) initiera, planera och realisera boende för grupper med behov av omsorg genom brukarmedverkan.
Till exempel erbjuda skraddarsydd lösningar utefter både intresse och behov såsom djur och naturprofil.
- d) säkerställa att olika former av boende för äldre finns i alla kommunens tätorter
Att som äldre ha möjlighet att flytta till ett centralt och tillgänglighetsanpassat boende i den tätort som förknippas med "hemma" var något som lyftes fram vid medborgardialogerna.

- e) planera för att olika boendeformer för äldre lokaliseras i nära anslutning till varandra i respektive tätort.
Detta ger dels synergieffekter vad gäller möjligheter till vardaglig samvaro och gemensamma aktiviteter samt möjlighet till etablering av service. Dels ger det möjlighet att bo kvar i samma område resten av livet även om behovet av omsorg förändras.
- f) tillgänglighetsinventera tätorterna och flerbostadshus i kommunen.
Detta lägger grunden till att i nästa steg samordna en gemensam kö för alla tillgänglighetsanpassade hyresrätter. Det här underlättar för den enskilde att hitta en bostad utifrån behov, till exempel genom en app där man samlar alla tillgänglighetsanpassade bostäder i kommunen utifrån olika nivåer av funktionshinder.
- g) erbjuda tillgänglighetsanpassade bostäder till rimliga kostnader.
Olika individer har olika behov. Alla behöver inte ett fullt rustat kök utan det kan vara viktigare med en låg hyra.
- h) ta tillvara och utveckla möjligheterna för rekreation och aktivitet i utemiljön.
Till exempel knyta samman inne och ute genom inglasade balkonger, uterum eller gemensambetsutrymmen.
- i) ligga i framkant när det gäller välfärdsteknologi i boendet för grupper med behov av omsorg.
Välfärdsteknologin ska främja det friska och möjliggöra individens självständighet. Till exempel kan teknikstöd i bostaden ge struktur i vardagslivet för funktionsnedsatta.
- j) öka kunskapen om boendialternativ bland äldre och aktivt arbeta för att fler planerar för sitt boende som äldre.
Samordna och proaktivt informera om hela det utbud av boendialternativ för äldre som finns i kommunen och lotsa medborgarna rätt.

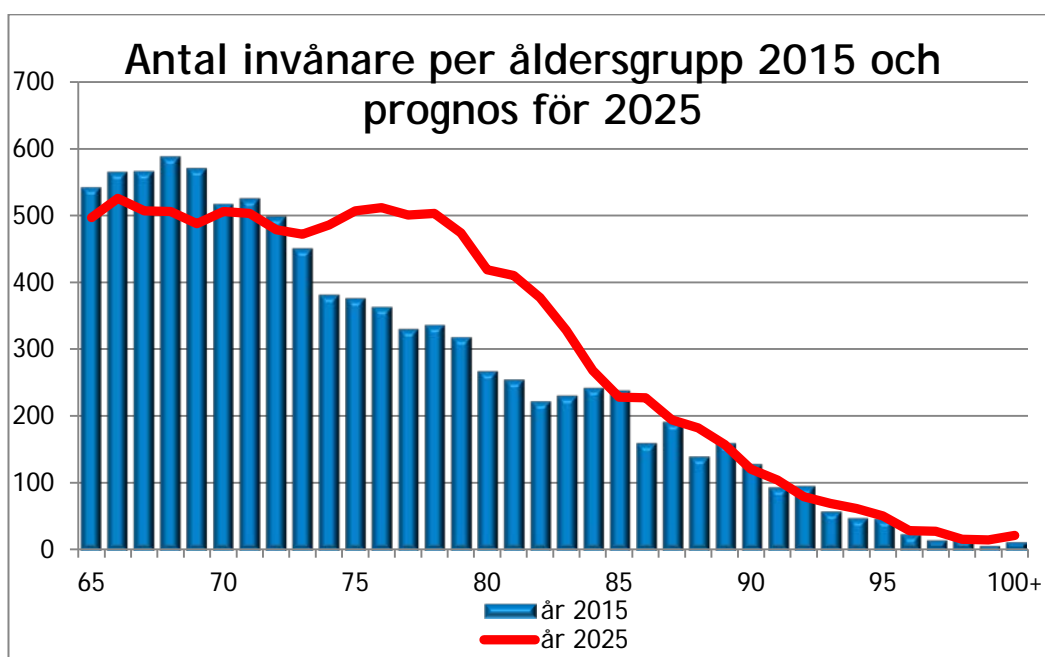
4 Utmaningar

"I lägenhet med all tänkbar service runt om kring. Lite som att bo på all inclusive på ett finare hotell. Restaurang, frisör, tvättservice, fotvård, läkare, affär, och gemensamma aktiviteter. Nära stadens övriga utbud och med kollektivtrafik som stannar utanför. Lite olika storlekar på boendet så att det finns utrymme för att bo både som par och ensam. Inglasad balkong. Om det är i markplan ska trädgårdsservice finnas. Lokal att hyra för festligheter och för övernattnig. Tänk teknik visionärt. Vår generation är väldigt uppkopplade och vad händer i framtiden."

Citatet ovan är från medborgardialogen där beredningen bad medborgarna beskriva hur man vill bo som äldre.

4.1 Allt fler äldre

Definitionen av äldre är ofta 65 + vilket också beredningen har utgått ifrån i uppdraget. Gruppen äldre växer allt snabbare. Mellan 1975 och 2005 fördubblades andelen äldre över 80 år och idag är var fjärde svensk över 60 år¹. I Ängelholm är andelen äldre högre än riket. Befolkningsprognosen nedan visar att andelen 70–85-åringar förväntas vara betydligt större år 2025 än idag.

Källa: Statisticon, Befolkningsprognos för Ängelholms kommun

Äldre är den grupp som haft den största förbättringen av hälsan och dagens äldre behöver inte lika mycket omsorg som tidigare eftersom vi är friska längre upp i åldrarna. Ålder har fått en ny mening. Många äldre har en helt annan självbild idag än tidigare generationer eftersom dagens äldre har fått det bättre ställt och är friskare än vad tidigare generationer har varit. De nya pensionärerna vill ha ett aktivt liv med resor och upplevelser. De förväntas vilja bo kvar hemma eller på sin hemort så länge som möjligt. Många ställer högre krav än vad varit fallet tidigare, även när det gäller samhällsservice.

Det är viktigt att lyfta fram att de blivande pensionärerna inte är en homogen grupp

¹ Bo bra hela livet (SOU 2008:113)

utan en mångfald av människor med olika bakgrund såväl ekonomiskt, kulturellt och socialt. Äldre kvinnors inkomster är generellt lägre än männens. Den största förändringen i gruppen äldre är den ökade andelen utrikes födda som enligt statistik från SCB kommer att öka från två procent 1960 till 25 procent år 2060.²

Att vi lever längre och är friskare högre upp i åldrarna är självklart positivt. Samtidigt innebär det en utmaning för samhället eftersom de som arbetar måste försörja en allt större grupp.

4.2 Det blir allt färre platser på särskilt boende i Sverige

Nationell statistik visar att under 15 år har var fjärde plats på särskilt boende försvunnit, trots att vi blir allt fler äldre som behöver vård och omsorg. Från politiskt håll har man valt att dra ner på platserna i särskilt boende och satsa mer på vård i hemmet. Det har man gjort av två skäl, dels har man trott att det blir billigare och dels har man trott att den enskilde vill bo kvar i hemmet. Enligt Marta Szebehely, professor inom socialt arbete så är det felaktigt och cyniskt. Påstår man att det blir billigare att bo kvar i hemmet räknar man kallt med att den enskilde får mycket mindre vård och omsorg och anhöriga får oftast göra mer.

Vi har en socialtjänstlag som ska täcka alla former av behov. Det är samma paragraf, 4 kap. 1§, som beviljar plats på ett särskilt boende och som beviljar försörjningsstöd. Det är inget annat land som har den konstruktionen i lagstiftningen. Enligt Marta Szebehely är det inte bra eftersom den ska bevilja skälig levnadsnivå. Från börjat var det tänkt att det skulle vara ett golv, sämre än så här ska man inte ha om man lever på det offentliga. Men under tiden har det snarare blivit ett tak, bättre än så här behöver du inte ha det om du ska ha en insats enligt socialtjänstlagen.³ Inom Ängelholms kommun tolkas lagen mjukare och ett av de kriterier som ligger till grund vid bedömningen för särskilt boende är om den sökande känner sig otrygg.

I beredningens förra uppdrag ”strategi för framtidens äldreomsorg” identifierades sex fokusområden. Det första fokusområdet ”Alla ska ha makt över sin vardag” beskriver att god vård och omsorg om den äldre förutsätter att hen har ett verkligt inflytande över insatsernas utformning. Kopplat till nuvarande uppdrag ”en vision för boende med livskvalitet för grupper med behov av omsorg” menar beredningen att Ängelholms kommun i framtiden ska erbjuda äldre många olika former av bostäder och att den som vill och behöver plats i ett särskilt boende, ska få det.

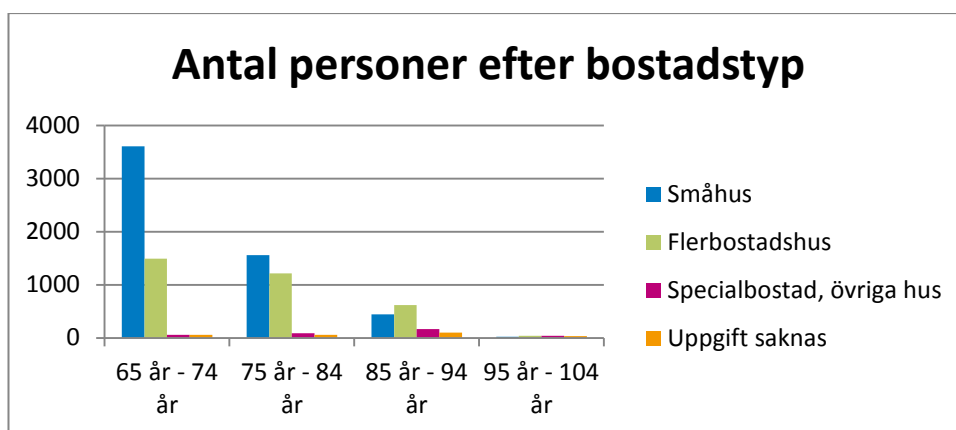
4.3 Den dominerande boendeformen bland äldre är villa

I Sverige finns det idag ca 4,5 miljoner bostäder. I en tredjedel av dessa bor minst en person som är över 65 år. De allra flesta bor kvar i sina vanliga bostäder – hälften av alla äldre lever hela livet i vanliga bostäder. Den helt dominerande boendeformen bland äldre är villa. Andelen äldre i hyresrätt ökar med ålder och minskad hushållsstorlek. Ensamstående bor i högre utsträckning i hyresrätt än de som bor tillsammans med en partner.

Även vid mycket höga åldrar bor de allra flesta äldre personer i ordinarie boende och i de flesta fall utan stöd från hemtjänsten. Kommentar: Anledningen till att ålderskategorin 95-104 år inte syns i stapeldiagrammet nedan är att antalet personer är så pass få (20 småhus, 37 flerbostadshus, 38 specialbostad, 31 uppgift saknas).

² SCB, demografiska rapporter 2012:2, Sveriges framtida befolkning 2012-2060

³ Sveriges radio, Klivet land, <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/878247?programid=4091>

Källa: SCB microstatistikdatabas (MONA), Antal personer efter bostadstyp i Ängelholms kommun.

Antal personer efter ägartyp	Äger bostad	Hyr bostad
65-74 år	3844	1144
75-84 år	1773	1058
85-94 år	555	639
95-104 år	32	54

Källa: SCB microstatistikdatabas (MONA), Antal personer efter ägartyp i Ängelholms kommun.

4.4 Ensamhet och tillgänglighetsproblem i det ordinära boendet

Sedan 1957 tillämpar vi i Sverige kvarboendeprincipen: rätten att åldras och leva hela livet i sitt ordinära boende. Forskningen och beredningens medborgardialoger visar att denna princip har starkt stöd hos de äldre själva. Möjligheten att bo kvar i ett område man känner till, i närhet till släkt och vänner, i en bostad man själv har valt, bidrar till livskvalitet för den åldrande befolkningen.

Det krävs en del för att man ska kunna bo kvar i sin nuvarande bostad. Den ska gå att bo i även med nedsatt funktionsförmåga, man ska ha råd att bo kvar och ha möjlighet att fortsätta ha sina sociala kontakter. Ensamhet och tillgänglighetsproblem i bostaden är två stora utmaningar för äldre som bor kvar i sitt ordinära boende.

4.5 Att inte flytta från, utan till något

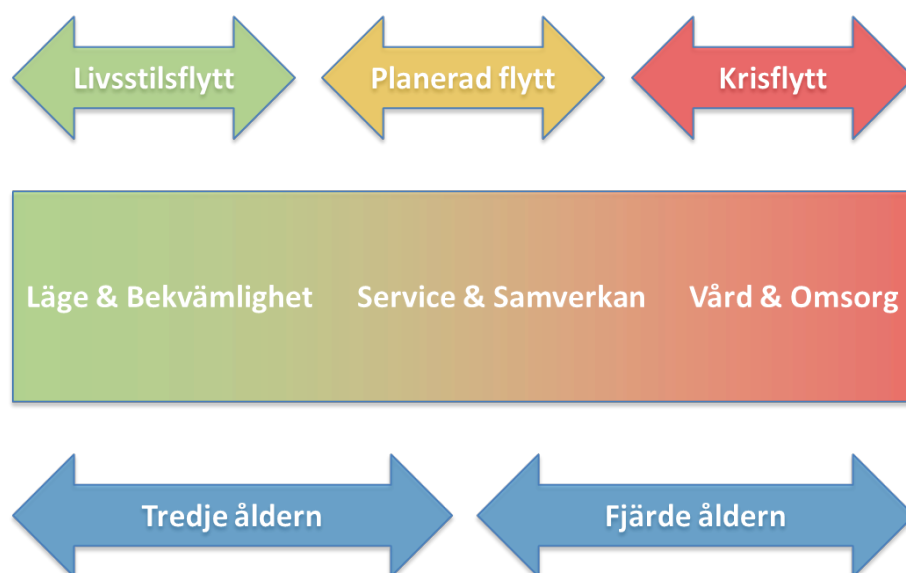
I samband med ökad ålder och förlust av en partner flyttar äldre i större utsträckning till annat boende än äganderätt, särskilt ökar andelen boende i hyresrätt. Majoriteten av äldre, över 65 år, som flyttar gör det inom den lokala bostadsmarknaden. Den vanligaste flyttåldern är 80-85 år.⁴ De personer beredningen har pratat med under medborgardialogerna bekräftar att det primära syftet med flytten ofta är ett byte till en bostad som bättre passar de behov eller önskemål de får som äldre.

Inom gerontologin pratar man om den tredje och fjärde åldern. Den tredje åldern inleds ofta då yrkesverksamheten upphör och präglas av god hälsa innan man når den fjärde åldern som präglas av en nedsatt fysisk och psykisk förmåga. Människor i den tredje åldern flyttar ofta **till** någonting medan människor i den fjärde åldern ofta flyttar **från** någonting. Beredningen ser en utmaning i att många flyttar först i fjärde åldern, när hjälpbehoven ökar

⁴ Bo bra hela livet (SOU 2008:113)

och man inte klarar sig hemma. Då är det en krisflytt som går till ett särskilt boende där de flesta, om vi bortser från demensboende, idag bor en kort period i livets slutskede.

För att främja livskvalitet för äldre är det önskvärt att flytta tidigare, redan under tredje åldern, som en livsstilsflytt eller planerad flytt. Det gynnar både den enskilde och samhället eftersom den äldre då kan bo kvar i det som är hemma och känna sig trygg vid livets slut och samhället får så kallade flyttkedjor där småhus blir tillgängliga för barnfamiljer. Det skulle innebära att invånarna kan öka i en högre takt än den faktiska nybyggnationen, vilket skulle främja möjligheten att nå tillväxtmålen.

Modell baserad på: Park et al. (2016). Designing with Downsizers. DWELL project.
<http://dwell.group.shef.ac.uk/downsizing/>

När det gäller livsstilsflytt och planerad flytt har många äldre tydliga krav och behov vilket skapar ett starkt tryck på boendet. Många vill bo centralt i tätorterna, med närhet till service och möjlighet till social gemenskap visar den enkät som beredningen använt i medborgardialogen med framtidens äldre. Att möta de krav och behov den grupp av äldre som gör en livsstilsflytt har är en utmaning för Ängelholms kommun.

4.6 Hög efterfrågan på mellanboende

Seniorboende och trygghetsboende är boende för äldre som inte är biståndsprovade utan det enda krav som brukar finnas för att få flytta in, är att man ska ha uppnått en viss ålder. Boendet kan vara i bostadsrättsform eller i hyresrättsform, precis som vilket annat ordinärt lägenhetsboende som helst. Modellen nedan visar olika boendeformer för äldre i Ängelholm idag.

Det finns i dagsläget förhållandevis lite kunskap om trygghetsboende och dess innebörd för medborgarna. Den här formen av boende blir dock allt mer populär och utmaningen för kommunen är att underlätta för att det byggs i tillräckligt hög omfattning och att informera om alternativen så att medborgarna själva tar ansvar för att planera för sitt boende som äldre.

De personer beredningen pratat med under medborgardialogerna på trygghetsboendena berättar att de haft en kötid på två till fyra år innan de kunnat flytta till trygghetsboendet. Beredningen ser en utmaning i att kötiden till boendeformen är för lång.

Så här uttrycker en av de som svarat på enkäten, som beredningen använde vid medborgardialogen, om hur man vill bo som äldre:

"Stort hus för 10 personer med gemensamt kök, som vi kan laga mat i tillsammans... .. Skall fungera lite som ett kollektiv så man har koll på varandra och hjälper varandra efter bästa förmåga."

Att öka möjligheterna för medborgarna att skapa egna alternativ, exempelvis kollektivboende, är viktigt. Kollektivboende är en boendeform som hyresgästen själv bekostar men där kommunen kan vara behjälplig i att lotsa rätt till andra myndigheter t.ex. Boverket för att undersöka möjligheter till bidrag.

4.7 Personer med funktionshinder är ingen homogen grupp

Det finns olika sätt att bo och få stöd men det stora flertalet personer som har en funktionsnedsättning bor i en bostad med särskild service (gruppboende och serviceboende) för vuxna, vilket är en av tio insatser i LSS. Totalt sett är män i majoritet när det gäller att få insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Medellivslängden för personer med funktionshinder ökar till följd av stora medicinska framsteg.

Personer med funktionsnedsättning är ingen homogen grupp utan är lika olika som andra vad gäller intressen och personlighet. Förmågor och svårigheter, till följd av exempelvis grad av funktionsnedsättning, ser olika ut och därmed varierar också behovet av samhällets stöd. Därtill kommer att behovet av stöd ofta förändras över tid. Det går därför inte att

säga att det finns några generella behov för denna grupp på det sätt som beredningen resonerar kring äldre tidigare i denna slutrapport.

4.8 Kunskapen om hur personer med funktionsnedsättning vill bo är liten

En utmaning är att kunskapen om hur personer med funktionsnedsättning och deras företrädare ser på sitt boende idag och hur de vill bo i framtiden är mycket liten i samhället. Jämfört med antalet rapporter och forskning inom området boende för äldre är forskningen över boende för funktionsnedsättning mycket liten. Riksförbundet FUB (För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning) skriver att det, med något enstaka undantag, saknas kommunala utredningar inom området samt att inte heller forskningen, som är begränsad, ger någon direkt vägledning om hur personer med utvecklingsstörning vill bo.

Verksamheter som utvecklats för en äldre generation passar inte alltid yngre som har andra förväntningar på bostad och sysselsättning. Gruppboenden har förändrats med tiden från en form av kollektivboende med gemensamt kök och gemensamhetsutrymme till egna lägenheter.

4.9 Tillgången till LSS-boenden är otillfredsställande

Under de senaste fem åren har antalet brukare i Ängelholm, som har en pågående insats med bostad med särskild service enligt LSS, ökat enligt statistik som verksamheten redovisar till Socialstyrelsen årligen. Det saknas idag lediga platser/lägenheter på boendena och det finns flera brukare som står i kö till boendena. Av Boverkets och länsstyrelsernas bostadsmarknadsenkät 2013-2014 framgår att detta inte är unikt för Ängelholm utan att tillgången till särskilda boendeformer för personer med funktionsnedsättning är mycket otillfredsställande generellt bland kommunerna i Sverige.

Socialstyrelsens allmänna råd anger att högst fem personer bör bo i en gruppboende men tendensen är att enheterna har blivit större med fler boende enligt Socialstyrelsens öppna jämförelser.

5 Analys och reflektion

5.1 Den sociala aspekten

Många äldre flyttar först då man blivit ensam. Medborgardialogerna, både de som beredningen har haft på trygghetsboendena och enkäten riktad till framtidens äldre, är samstämmiga i hur viktig den sociala aspekten är. De som har flyttat till ett trygghetsboende lyfter fram möjligheten till gemenskap och social samvaro som det bästa med trygghetsboende. I enkäten är samvaro, gemenskap och aktiviteter återkommande önskemål i det framtida boendet som äldre.

”Vill klara mig själv så länge det går, men vill ha möjlighet att komma till gemensamma aktiviteter och eventuella måltider.”

Beredning ser hur viktig placeringen av mellanboenden för äldre, såsom trygghetsboenden och seniorboenden, är. Att planera för den här typen av boende i anslutning till, eller med närhet till, vård- och omsorgsboenden menar beredningen är en framgångsfaktor. Då finns möjlighet att ta del av service såsom restaurang och aktiviteter på vård- och omsorgsboendet. Att samla många olika former av boende för äldre underlättar även samordningsmöjligheter för olika typer av äldrestöd och ger möjlighet att bo kvar i samma område, men i olika boendeformer, till livets slut.

Värdinnan på trygghetsboendena beskrivs av deltagarna vid medborgardialogerna som motorn och den som håller ihop det sociala. För många är det också värdinnan som utgör själva tryggheten i boendeformen. Med koppling till livskvalitet menar beredningen att det är viktigt att tillhandahålla en funktion med ett tydligt uppdrag och syfte. Funktionen ska verka för gemenskap och samvaro i den här formen av boende.

Det finns all anledning att främja och stödja boendeformer som ger möjlighet till vardaglig samvaro och ett meningsfullt sammanhang i boendet liknande det kollektivboende som beskrivs i stycke 5.5. Kan Ängelholms kommun ta tillvara på denna typ av initiativkraft hos morgondagens äldre och låta seniorer ta gemensamt ansvar för att utforma sådana boendialternativ är mycket vunnet.

5.2 Individanpassat och behovsstyrt

För brukare inom LSS är ett boende tillsammans med andra som har liknande intressen viktigt och främjar gemenskap. Brukarna är väldigt beroende av sitt hem och är hemma mer än andra. Beredningen ser ett behov av större variation på boende och möjlighet till förändring över tid eftersom vi för exempelvis ungdomar med funktionsnedsättning pratar om boende för mer än 50 år framåt.

Beredningen menar att det för LSS-boenden är mycket viktigt att inte bara reproducera det som finns och tänka standardlösningar utan istället ha flexibla boenden som kan individanpassas efter brukarens behov. Att använda det befintliga bostadsbeståndet och anpassa det för att skapa mångfald i utbudet, till exempel med en naturbruksprofil med integrerad daglig verksamhet är bara ett exempel på hur man borde kunna tänka utanför standardlösningar menar beredningen. Och för att kunna erbjuda boende utifrån behov kan intervjuer redan under gymnasietiden, med ungdomar som förväntas behöva ett boende med stöd av LSS, vara en möjlighet.

Vid beredningens studiebesök på OK-huset Lotte i Köpenhamn presenterade Paul Erik Weidemann, administrerande direktör, hur de arbetar med ett basutbud där man sedan gör tillval som man betalar extra för. Alla är vi individer med olika önskemål och beredningen

menar att det skulle vara intressant om framtidens boende för äldre erbjöd ett basutbud med en plusmeny där du betalar till för de tjänster du själv prioriterar enligt samma modell som på OK-huset Lotte.

Vad gäller boende för de personer som behöver allra mest omsorg, både äldre och inom LSS, menar beredningen att boendet måste vara mycket mer flexibelt. Att varje månad betala en hyra för en bostad med ett fullutrustat kök som man med anledning av sin funktionsnedsättning aldrig kommer att kunna nyttja är inte rättvist för en person som redan har en ansträngd ekonomi. Detta är inte unikt för Ängelholms kommun utan gäller alla kommuner då Boverkets regler föreskriver att det ska vara på ett visst sätt.

5.3 Brukarmedverkan

Med stigande ålder blir hemmet den plats där äldre personer spenderar det mesta av sin tid och därmed antas boendemiljön successivt få allt större betydelse för äldres möjlighet att kunna klara vardagliga aktiviteter. Många personer med omfattande funktionshinder tillbringar en stor del av sin dag i det egna hemmet. Därför är bostaden många gånger mer betydelsefull för personer med funktionshinder än för icke funktionshindrade personer.

Bostaden har en stor betydelse för känslan av den egna identiteten och är starkt kopplat till livskvalitet för grupperna äldre och funktionsnedsatta. Därför behöver vi veta hur dessa grupper vill bo. Beredningen anser att en framgångsfaktor är att se äldre som en tillgång när man planerar nya bostadsområden genom att bjuda in pensionärsorganisationerna och varför inte även framtidens äldre?

Vid brukarmedverkan med personer med en funktionsnedsättning är det ett stort steg att lämna över ansvaret till brukaren att själv veta vilket stöd man behöver. Även om man säger att man vill bo i eget boende så är det bättre att få ett stort stöd i början för att sedan få en annan form av mer självständigt boende. Då blir det en positiv utveckling. Åt andra hållet kan det uppfattas som ett nederlag. Med det menar beredningen att det ofta är viktigt att personer med funktionsnedsättning succesivt lotsas ut till ett mer självständigt boende. Det ska vara en lärande process som är gynnsam både för den enskilde och för samhället.

5.4 Ekonomi

Hur äldre bor påverkas av deras ekonomiska situation. Till exempel bor äldre med låg inkomst i större utsträckning i hyresrätt än äldre med hög inkomst. Pensionärshushåll lägger en större andel av sin inkomst på boendet än andra hushåll och det gäller i synnerhet ensamhushållen och kvinnorna.⁵

För den som sedan länge äger sin bostad kan det finnas ett ekonomiskt incitament att behålla den eftersom en flytt skulle innebära en högre boendekostnad för ett mindre boende. Detta behöver vi hitta en lösning på för att skapa flyttkedjor i kommunen. Vi ska erbjuda personer i tredje åldern som bor i småhus tillgänglighetsanpassade bostäder till en rimlig boendekostnad. Problemet är att tillgänglighetsanpassat ofta innebär nyproducerat. Och det är dyrt att bygga nytt idag vilket genererar högre boendekostnader. Vi har alltså ett moment 22. Beredningen vill se fler ägandeformer av boende. Dessa ska reserveras för gruppen äldre och värdemässigt inte tillåtas rusa.

I enkäten som beredningen använde för att ställa frågor till framtidens äldre i Ängelholm instämde nästan en fjärdedel helt i påståendet att en låg boendekostnad är viktigast i deras framtida boende som äldre. Beredningen frågade även om planering för ekonomin som

⁵ Bostäder att bo kvar i. Bygg för gemenskap i tillgänglighetssmarta boendemiljöer (SOU 2015:85)

äldre och nästan en fjärdedel svarade att man inte har någon tjänstepension. Drygt hälften hade ett privat pensionssparande. Beredningen tror att avsaknad av tjänstepension och ett privat pensionssparande kommer påverka möjligheterna på bostadsmarkanden för en stor grupp av framtidens äldre. Det blir då ännu viktigare med ett utbud av tillgänglighetsanpassade bostäder med låg boendekostnad.

5.5 Samverkan med sjukvården

Olika typer av livsstilsboende och inriktningar är aktuellt för de boenden som riktar sig till äldre i tredje åldern. För äldre i fjärde åldern, som har ett stort vårdbehov och bor på ett särskilt boende i livets slutskede, bör den huvudsakliga inriktningen vara vård och omsorg.

Det existentiella ensamhetsrummet är som störst i livets slutskede. I detta skede i livet har man inte glädje av exempelvis ett gym som beredningen såg på OK-huset Lotte i Köpenhamn. Däremot är andra sätt att bygga för att underlätta äkta möten otroligt viktigt, exempelvis övernattningsmöjligheter för anhöriga. Kan vi bygga så att vi i samarbete med regionen kan erbjuda äldre hemsjukvård ökar också tryggheten för dessa sjuka äldre. Medelvärde för antalet dagar som utskrivningsklara slutenvårdspatienter blir kvar på sjukhuset är 3,49 enligt uppgift från SKL. Med anledning av den demografiska utvecklingen med fler äldre behöver vi hitta nya sätt att ge vård till äldre sjuka och utveckla konceptet inom Hälsostaden.

Vid medborgardialogerna framfördes ett starkt önskemål om närhet till sjukvård även för mellanboende, såsom senior- eller trygghetsboende. För att förstärka det friska hos ”yngre äldre” vill beredningen ha flexibla boenden där flera aktörer såsom kommun och region samverkar för att öka tryggheten för den äldre. Att i planeringen skapa möjlighet till en vårdcentral i ett område med seniorboende så att exempelvis enklare provtagning underlättas eftersom resor då inte är nödvändiga.

5.6 Informera och uppmuntra till olika boendeformer

Kunskapen bland medborgarna om olika former av mellanboende är låg. Beredningen menar att om Ängelholms kommun vill att fler planerar för sitt boende som äldre behöver kommunen proaktivt informera om hela det utbud av boendialternativ som finns för äldre och lotsa medborgarna rätt.

Ett starkt önskemål från deltagarna vid medborgardialogerna var att som äldre bo centralt. Centralt innebär inte alltid centralt i Ängelholm utan snarare centralt på den ort där man bor idag. Beredningen tror att det är en framgångsfaktor att i alla tätorter i kommunen kunna erbjuda flera olika varianter av anpassat boende för äldre riktat mot de som är i tredje åldern. Kommunen kan uppmuntra och stödja medborgarinitiativ och byggherrar som vill utveckla olika typer av mellanboenden för äldre som väl utformade kan bidra till att skjuta upp ett mer omfattande vård- och omsorgsbehov.

Kötiden till mellanboende är idag lång vilket kräver av medborgaren att vara förutseende och i god tid planera för kommande boende. Idag kan vi se att olika fastighetsägare har sina egna bostadsköer. Beredningen menar att Ängelholms kommun måste underlätta för medborgarna och samordna en kö för alla tillgänglighetsanpassade hyresrätter eller mellanboende. Medborgare med funktionshinder ska med hjälp av en tillgänglighetsinventering av hyresrätter och med teknikens hjälp få tillgång till samlad information av anpassat boende på ett och samma ställe utifrån individens behov. Tekniska lösningar för detta finns redan. Exempelvis har Centre for Ageing and Supportive Environments (CASE) i Lund, som är ett forskningsområde inom åldrande och boende inom ramen för ett EU-projekt, utvecklat en applikation för surfplattor. Genom appen kan

personer bedöma tillgängligheten i en bostad.

Kommunen har också en viktig uppgift i att uppmärksamma och stödja de äldre som vill flytta men inte orkar med att ansöka, organisera och genomföra en flytt. Helsingborgshem erbjuder i ett pilotprojekt sina hyresgäster, för vilka åldern ställer krav på en mer tillgänglighetsanpassad bostad, en ”åldersförtur”. Man har även något som kallas ”glesboddhetsförtur”. Här riktas erbjudandet till ensamhushåll som bor i en fyrarummare eller större och som själv önskar att flytta till något mindre. Hyresgästen får förtur i uthyrningssystemets kö och dessutom erbjudande om gratis flytthjälp. Detta i syfte att skapa flyttkedjor.

5.7 Använda boendet för att förstärka det friska

Beredningen menar att boendet ska utformas så att det förstärker det friska hos den som bor där, oavsett om man befinner sig i tredje eller fjärde åldern eller har en funktionsnedsättning.

Vid en av medborgardialogerna på trygghetsboende berättade en deltagare att hon tidigare, när hon bodde i villa, skött tvätten själv. Men sedan flytten till trygghetsboende behövde hon hjälp av hemtjänst med detta, på grund av utformningen och placeringen av tvättstugan på trygghetsboendet. Boendet ska stödja självständigheten hos den äldre och beredningen menar att det är viktigt att ha detta med sig i planeringen av utformningen av boendet så att den äldre klarar mer själv, och inte mindre, när man flyttar till ett trygghetsboende.

Det kan vara problematiskt att integrera till exempel trygghets- och vårdboenden. Beredningen konstaterade under medborgardialogerna att det skapar oklarheter kring vilken form av boende man har, vilket i sin tur skapar missnöje, eftersom de som har ett trygghetsboende förväntar sig samma stöd som de som bor på vårdboendet har. Denna förvirring fanns inte på de trygghetsboende som var separerade från, men låg i direkt anslutning till, ett särskilt boende. Något som beredningen tror är en framgångsfaktor (se kap. 6.1).

Tillgänglighet

Den övervägande delen av framtidens äldre kommer att bo i helt vanliga bostäder i det ordinarie beståndet. Byggnadens och bostadens tillgänglighet har stor betydelse för möjligheten att bo kvar i det egna hemmet och att leva ett självständigt liv utan att vara beroende av andra. För både småhus- och flerbostadshusbeståndet innebär det med stor sannolikhet ett ökat behov av bostadsanpassningar. Åtgärderna handlar dels om att anpassa bostäderna invändigt med exempelvis tillräckliga dörrbredder, dels handlar det om allmänna utrymmen som entréer, trapphus, tillgång till hiss och gångvägar.

För många äldre är tillgängligheten till och i bostaden ett stort problem. Bara omkring en fjärdedel av landets bostäder uppskattas vara tillgängliga för personer med rörelsehinder. De nya bostäder som årligen byggs, ska ha den tillgänglighet som gällande byggregler kräver men de flesta bostäder är äldre och såväl flerbostadshus som småhus har brister i tillgängligheten. Under medborgardialogerna på trygghetsboendena berättade deltagarna att avsaknad av hiss i det tidigare boendet var det främsta skälet till att man valt att flytta. Finns det inte hiss kan den äldre bli sittande som fånge i sitt eget hem, inaktiv och beroende av andra insatser.

Beredningen menar att det är märkligt att intresset för tillgänglighetsfrågorna är så begränsat då en betydande del av befolkningen har ett direkt behov av en förbättrad

tillgänglighet i bostäder och boendemiljöer. Anpassat måste inte vara fult, kan vi tänka anpassad design i nybyggnation är mycket vunnet.

Dessutom vill beredningen att Ängelholms kommun, liksom flera andra kommuner redan har gjort, gör en tillgänglighetsinventering där man kartlägger såväl områden som fastigheter. Det skulle vara ett avstamp i ett mer aktivt tillgänglighetsarbete där beredningen ser många möjligheter såsom att fastighetsägare till exempel bygger på våningar i befintliga fastigheter som saknar hiss och på så sätt skapar nya lägenheter som på samma gång finansierar hissinstallation så att hela huset blir tillgänglighetsanpassat.

Välfärdsteknologi

”Använd moderna IT- och mobillösningar”

Framtidens äldre kommer ha andra krav på boendet. Citatet ovan är ett svar på frågan ”Hur vill du bo som äldre?” från medborgardialogerna. Under medborgardialogen på ett av trygghetsboendena var avsaknad av anslutning till bredbandsnätet något som även de äldre som flyttar in idag reagerar över. Digitalisering och teknisk utveckling innebär nya möjligheter som Ängelholms kommun ska ta tillvara. Grundförutsättningen är att vara uppkopplad.

Något som efterfrågades under medborgardialogerna, och som nästan togs för givet bland de boende inför att de flyttade in, var att det ingick ett trygghetslarm i boendeformen ”trygghetsboende”. För detta krävs idag ett beslut om bistånd i Ängelholms kommun. Informationen om olika boendeformer och vad som ingår måste bli tydligare.

För funktionsnedsatta finns stora möjligheter i att arbeta med teknikstöd i bostaden för påminnelser och struktur i vardagslivet. Välfärdsteknologi kan stödja eget boende och förebygga eller komplettera vård- och omsorgsbehov till exempel kan mobila larm med GPS-funktion i tidig demensvård göra att friheten blir större och tillvaron kan fungera ett tag till hemma.

5.8 Utemiljö

”När jag inte klarar att bo hemma längre vill jag komma till ett tyst ställe som har en trädgård som jag kan gå ut och njuta i, och som har frukt och grönsaker som används till maten. Orkar jag kan jag hjälpa till att påta, men inget krav. En fin vinterträdgård där man kan sitta och läsa, handarbeta eller samtala, samtidigt som man får luft och ljus. Alternativt en egen uteplats som är inglasad.”

Utemiljön är något som lyfts fram i nästan samtliga svar beredningen fått i enkäten till framtidens äldre på frågan ”Hur vill du bo som äldre?”. Utemiljön har en stor påverkan på oss människor och särskilt på personer med behov av omsorg. Utevistelse ger både psykisk och fysisk återhämtning. Studier visar att det är de allra sjukaste som skulle få mest ut av det men att det är de som har minst utevistelse.

Möjligheter i utemiljön

För att det inte ska vara ett stort och omständligt steg att ta sig ut måste utemiljön vara nära och lättillgänglig. Kontakt med livet utanför ger variation och omväxling och har en social potential eftersom man umgås på andra sätt än inomhus. Utemiljön kan stimulera till många lustfyllda och meningsfulla aktiviteter. Sittplatser gör att utemiljön används och det är viktigt att kunna välja om man vill sitta enskilt eller gemensamt. En promenadstig i utemiljön med odlingsbänkar längs med, och nära inpå stigen, stimulerar till utevistelse och sittplatser var 20:e meter ger fler möjligheter, att i sin egen takt, ta en promenad. En aktivitet som att till exempel hänga ut tvätt i trädgården, blir självklara associationer till

livet.

Att vara bekväm i utemiljön

Att miljön är väl avgränsad ger trygghet. Det ska inte finnas något som kan orsaka fysisk eller psykisk osäkerhet. Vid beredningens medborgardialog med brukarna på ett LSS-boende framkom just önskemål om en mer avgränsad utemiljö eftersom man upplevde att det vid olika tillfällen varit stökigt och oroligt utanför. Även i svaren från enkäten till framtidens äldre framkom önskemål om en avskärmad utemiljö.

”Markplanslägenhet med utgång till en liten trädgård, gärna med plank runt för att förhindra insyn.”

För demenspatienter men även andra grupper med omsorgsbehov är det viktigt att känna igen sig i miljön, vilket underlättas om utemiljön ligger i anslutning till exempelvis gemensamma utrymmen varifrån man ser utemiljön. Likaså är en lugn och rofylld plats, särskilt viktigt för demenspatienterna som blir splittrade av för många intryck. Men det gäller likaså för personer med en funktionsnedsättning som exempelvis autism. Man ska känna sig omgärdad men inte instängd.

Utemiljö i nordiskt klimat

Tillgång till dagsljus är viktigt och i vårt klimat kan en inglasad balkong eller ett uterum förlänga säsongen och knyta an till årstidsväxlingar. Den grupp av människor som beredningens uppdrag handlar om, äldre och funktionsnedsatta, vistas i sitt hem i större utsträckning än andra. För många kan det också finnas en högre tröskel att ta sig ut eftersom man på grund av olika funktionsnedsättningar inte klarar av det själv utan är beroende av andra. Beredningen ser stora vinster med att erbjuda denna grupp boenden med någon form av inglasade balkonger, uterum eller gemensamhetsutrymmen. Konceptet Boviera, med vinterträdgård som en gemensamhetslokal, är mycket uppskattat bland äldre och borde kunna kopieras även till LSS-boenden.

6 Genomförande

Minnesanteckningar från samtliga föreläsningar, studiebesök, sammanställningar av resultat från medborgardialoger, rapporter, utredningar och presentationer som beredningen har tagit del av under arbetets gång finns samlat i web-diariet [dnr KS 2016/43](#).

6.1 Föredragningar

6.1.1 Anita Broddesson, t.f. måltidschef Ängelholms kommun

Om måltiden för äldre.

6.1.2 Benth Jensen, VD Ängelholmshem/-lokaler

Om tillgänglighetsfrågor och olika former av boende för äldre.

6.1.3 Ann-Britt Olofsson, omsorgschef Linköpings kommun

Om strategisk planering och utveckling av framtidens LSS-boende.

Föredragen nedan hölls under en seminariedag som beredningen anordnade tillsammans med huvuduppdrag hälsa och Hälsostaden.

6.1.4 Gunilla Carlsson, docent och Oskar Jonsson, forskare vid institutionen för hälsovetenskaper, Lunds universitet

Om stödjande miljöer för mobilitet, aktivitet och hälsa – forskning vid Centre for Ageing and Supportive Environments (CASE).

6.1.5 Carina Svende, Sheila Beus, Anette Billing, Anna-Karin Johansson, värdegrundsledare och Rose-Marie Olsson, enhetschef

Om vardagsaktiviteter på Ängelholms kommuns demensboende Karlsgården.

6.1.6 Maj Rom, läkare och projektledare SKL

Om att leva livet hela livet.

6.1.7 Fredrik Höggren, kyrkoherde och Carina Berglund, diakon, Svenska kyrkan Ängelholm

Om erfarenheter från mellanmänskliga möten och existentiell hälsa.

6.1.8 Anna Bengtsson, universitetsadjunkt och Lilian Lavesson, leg. sjukgymnast och ergonom vid institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi, Sveriges lantbruksuniversitet

Om betydelsen av natur och grönska för äldre personer med vårdbehov.

6.2 Konferenser

6.2.1 CASE, Lunds universitet

CASE (Centre for Ageing and Supportive Environments) är ett forskningscentrum vid Lunds universitet. Fem ledamöter från beredningen deltar vid CASE jubileumskonferens och tar del av föreläsningar om stödjande miljöer för en åldrande befolkning.

6.2.2 Äldrekonferens

Ordföranden och 2:e vice ordföranden deltar på föreläsningar med inriktning på demenssjukdomar vid öppet hus på Äldrecentrum Karolinska Institutet i Stockholm.

6.2.3 Framtidens boende för äldre

Ordföranden deltar på tvådagarskonferensen som handlar om strategisk planering och byggnation av attraktiva och behovsanpassade boendemiljöer anpassade till moderna

arbetsätt.

6.3 Medborgardialog

4.3.1 Workshop medborgardialog

Processledarna Agneta Krebes och Anna Persson samt beredningskoordinator Cecilia Christensen håller en utbildning med workshop i medborgardialog där beredningen diskuterar målgrupper och metoder.

6.3.2 Cafédialog trygghetsboende

Beredningen har besökt alla fyra trygghetsboenden i kommunen; Kastanjelunden, Willan 7, Villan och Victoriagården i en dialog om boendeformen.

6.3.3 Cafédialog gymnasiesärskolan

Ledamöter från beredningen har träffat ungdomar som snart ska flytta hemifrån i ett samtal om förväntningar och förhoppningar på framtidens boende.

4.3.4 Cafédialog på LSS-boende

Ledamöter från beredningen har besökt ett LSS-boende på Ängavången och pratat boendefrågor med brukarna.

6.3.5 Fokusgrupp pensionärsrådet

Beredningen har bjudit in representanter för kommunala pensionärsrådet till en fokusgrupp om framtidens boende för äldre.

6.3.6 Enkät till framtidens äldre

Hur vill framtidens äldre bo? Beredningen har ställt frågan i en enkät som spreds genom sociala medier.

6.4 Studiebesök

6.4.1 OK-huset Lotte, Köpenhamn

Beredningens ledamöter och tjänstepersoner från kommunen och Ängelholms hem besöker ”Lottehemmet” i Köpenhamn. Presentation av Paul Erik Weidemann, administrerande direktör för OK-fonden, som driver Lottehemmet och Charlotte Andréasen, sjuksköterska samt chef för Lottehemmet.

6.4.2 LSS-verksamheten i Ängelholms kommun

Kombinerat studiebesök vid gruppboendestäder, daglig verksamhet och barn- och ungdomsverksamheten med följande föredragningar:

- Presentation av verksamheten samt information om aktuell lagstiftning av verksamhetschef Gunilla Schönbeck
- Presentation av gruppboendestäder, delaktighetsmodellen och picto-stat av enhetscheferna Jill Wahlgren och Lina Erlandsson.
- Presentation av daglig verksamhet enhetschef Lars Sjöström
- Presentation av personlig assistans Enhetschef Melker Linderholm
- Presentation av barn- och ungdomsverksamheten Samordnare Peter Wrebe Larsson
- Presentation av HSL verksamheten Enhetschef Åsa Norman

7 Förkortningar och definitioner av använda begrepp

7.1 Begrepp som rör boende för äldre

Äldreboende	Uttrycket undviks p.g.a. dess otydlighet.
Äldres boende	Alla de olika former av bostäder inom särskilda boendeformer och inom det ordinära bostadsbeståndet där det bor äldre personer, oberoende av hur bostaden förmedlas och vilken upplåtelseform den har.
Ordinärt boende	Boende i vanliga flerbostadshus, egna hem eller liknande, till skillnad från särskilt boende.
Mellanboende	Senior- och trygghetsboende. Inte biståndsprövat.
Seniorboende	Samlingsbegrepp för de former av ordinärt boende som utmärks av god fysisk tillgänglighet och tillgång till gemensamhetslokaler. De boende måste ha uppnått en viss angiven ålder för att få flytta in. Inget biståndsbeslut. I praktiken är det som att hyra eller köpa en vanlig lägenhet. Ett seniorboende är till för att sammanföra seniora personer för att skapa en social samvaro efter det att man slutat arbeta. De som bor i en seniorbostad får vård och omsorg genom hemtjänst och hemsjukvård, det vill säga på samma villkor som den som bor i en vanlig privatbostad.
Trygghetsboende	En form av bostäder avsedda för äldre som känner sig oroliga och otrygga. Bostäderna uppfyller höga krav på tillgänglighet, tillgång till gemensamhetslokaler, tillgång till

servicevård/-vårdinna eller motsvarande och trygghetslarm. Trygghetsbostäder är inte biståndsprövat och liknar seniorbostäder men är generellt sett anpassat för något äldre personer och ska överbrygga glappet mellan vanligt boende och särskilda boenden med heldygnsvård. De som bor i en trygghetsbostad får vård och omsorg genom hemtjänst och hemsjukvård, det vill säga på samma villkor som den som bor i en vanlig privatbostad.

Särskilt boende

Enligt socialtjänstlagen ska kommunerna inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor med behov av särskilt stöd. Vid dessa kan omfattande service och vård förekomma dygnet runt. Kommunerna har ansvaret för såväl sociala som medicinska insatser, förutom sådana som ges av läkare. Det finns permanent särskilt boende, som demensboende och vård- och omsorgsboende, och tillfälligt särskilt boende som korttidsboende.

Vård- och omsorgsboende

En boendeform för äldre som omfattas av rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. I boendet erbjuds service, personlig omvårdnad och hemsjukvård dygnet runt. Vård- och omsorgsboendet upplåts med hyresrätt för dem som permanent bor i denna boendeform.

Demensboende

En form av särskilt boende där personer med demenssjukdomar kan få plats. I denna boendeform är personalen utbildad inom demens och har även generellt sett större erfarenhet inom området. Ett demensboende bör förhålla sig på ett visst sätt. De boende bör leva i små grupper av maximalt åtta personer. Lokalerna bör vara anpassade för demenssjuka så att dessa upplever en fridfull och hemtrevlig miljö. Biståndsprövat. Huruvida en person får en plats på ett demensboende är helt behovsstyrt. Åldern har ingen betydelse.

Korttidsboende

En form av särskilt boende. Biståndsprövat. Som ett vård- och omsorgsboende för korttidsvistelser med personal dygnet runt. Tillhandahåller, till skillnad från vård- och omsorgsboenden, möblerade rum. Korttidsboende är ett tänkbart alternativ efter exempelvis en sjukhusvistelse, då patienten är i behov av rehabilitering en period innan man kan flytta hem igen, i väntan på att få en plats i ett permanent särskilt boende, alternativt ifall man under en period inte har tillgång till den vård, exempelvis skött utav en närstående, som man brukar få i vanliga fall. Ifall man regelbundet växlar mellan att bo på ett korttidsboende och hemma brukar det kallas för växelvård.

7.2 Begrepp som rör boende för funktionsnedsatta

Bostad med särskild service Boende som tillhandahåller bostäder för personer med funktionsnedsättning och med behov av stöd och särskild

service enligt LSS eller SoL.

Gruppbofastad	Bostad med särskild service som är avsedd för ett begränsat antal personer som har omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov.
Servicebostad	En servicebostad består av ett antal lägenheter som har tillgång till gemensam service och fast anställd personal. Personligt stöd tillhandahålls i den omfattning den enskilde behöver. Lägenheterna är ofta anpassade efter den enskildes behov och ligger ofta samlade i samma hus eller kringliggande hus. En lägenhet i en servicebostad är en mellanform mellan en egen lägenhet i det ordinarie bostadsbeståndet och en lägenhet i en gruppbofastad.

7.3 Övriga begrepp

Fjärde åldern	Den sista delen av livet, som karaktäriseras av sjuklighet och nedsatt fysisk och/eller psykisk funktionsförmåga. Man klarar sig inte längre helt själv utan blir på olika sätt beroende av andras vård och omsorg.
Funktionshinder	Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.
Funktionsnedsättning	Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.
Gerontologi	Läran om det normala åldrandet, till skillnad från geriatrik handlar om sjukdomar i åldrandet.
Hemsjukvård	Hälso- och sjukvård när den ges i patients bostad eller motsvarande och där ansvaret för de medicinska åtgärderna är sammanhängande över tiden.
Hemtjänst	Bistånd i form av service och personlig omvårdnad i den enskildes bostad.
LSS	Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
SCB	Statistiska Centralbyrån
Seniorer	Personer i åldrarna 55 år och däröver.
SKL	Sveriges Kommuner och Landsting
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453)
Tillgänglighet	Avser den fysiska miljön (bostäder, offentliga lokaler, offentlig utemiljö, allmänna kommunikationer). Begreppet avser alltså mötet mellan individens funktionella kapacitet

och den fysiska miljöns krav/utformning.

Tredje åldern	Den period efter pensioneringen som karakteriseras av frånvaron av allvarliga sjukdomar och funktionsnedsättningar.
Vård och omsorg	Åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättningar samt hälso- och sjukvård enligt gällande lagar.
Äldre/äldre personer	Avser personer i åldrarna 65 år och däröver.